

СПОГАДИ ОЧЕВИДЦІВ

Шмикова Марія Лаврентіївна
1923 р.н., жителька с. Владиславка
(запис 2002 р. Могилко Г.М.,
касира Владиславської с/р)

У 1932 році мені було 9 років. У сім'ї було 7 дітей, з них троє старших: Володя – 1918 р.н., Ліза – 1920 р.н. і я. Брат у ті роки працював у колгоспі писарем, а сестра – пастушкою. Батько в цей час відбував покарання за сховане вдома майно розкуркуленого Тарасенка Прохора, а мати хворіла на брюшний тиф і довго лежала у лікарні.

З листопада 1932 р. голод прийшов і в наше село, як і по всій Україні. Люди з інших сіл почали ходити з хати в хату просити їсти. У нас було в льоху ще трішки городини і дві діжки квашених огірків. Володі в

колгоспі давали трохи хліба і калатуші, а Лізі – тільки калатушу. Вони несли її додому і ділили на всіх. Зима була страшно холодною і голодною. У стрісі, що вкривала хлівець, ловили горобців. З житніх кулів вибирали ще жовту соломку і заварювали з неї юшку, а в неї кидали горобців.

Пам'ятаю, як навесні, коли мішани з Богуслава рушили обозами на Канів по рибу, один віз переїхав чинюсь курку. Ми грілися на сонечку і побачили, як якась чужа жінка взяла розчавлену курку і почала їсти її сиру.

Весною діждалися тепла, але не було чого їсти. Де тільки зазеленіла трава, листочки, кінський щавель у лузі, то ми, дітлахи, все обривали. А коли з'явилася кучерява лобода, то це було щастя – ми знали, що виживемо. У піч Ліза ставила великий золійник, а в ньому варилися житня солома, лобода і хлібна (з борошна) калатуша, або її ще називають шліхта чи тюрю. До нас прибігали двоюрідні брати, їсти не просили, але дивилися страшними, голодними очима. Ми їм насипали велику миску, вони частину з'їдали, а решту несли своєму батькові.

У нас в селі було два колгоспи. Тим, що був на Самарці, керував Кириченко Роман. Він був дуже хорошою людиною. Сказав моєму брату, щоб привів мене в колгосп на роботу. А робота полягала в тому, щоб намазувати дощечки на підставках мелясою з ядом, аби на них сідала та липла бурякова кузка. Нас було троє таких дівчаток, от ми і наїлися тієї меляси, не знаючи, що вона була отруєна. Нас випоїли кислим молоком, і ми кожного дня мали малий глечик калатуші.

Брат із сестрою вдень не їли і приносили свої глечики повні, а я по дорозі додому вибирала рукою

приносила лише юшку. Найменшій сестричці Гані був рік, але вона не могла навіть сидіти, все лежала у колісці. Широко розкриті очі не кліпали, ротик теж розкритий, а животик великий, пухлий. Ліза їй по ложці вливала в рот юшку, але вона не ковтала. Юшка текла, і було чути, як буркоче в кишечках.

До нас зайшла далека родичка довідатися, як ми живемо, чи хто помер. Побачивши, що всі живі, а Ганя геть приречена, стала щодня заходити і давала їй по три ложки молока, яке брала для своєї дочки. Завдяки тітці Ганя вижила, але голод дав про себе знати. До п'яти років у неї був рахіт, і вона не ходила, все повзала.

Бігали на цвинтар подивитися, скільки людей за день привезли до ями. Пам'ятаю молодого хлопця Супруна, років 18 йому було. Закидали його землею не повністю – стирчала рука, а через кілька днів я знайшла ту руку на городі біля цвинтаря, як пішла красти гичку на юшку. Собаки її відгризли і затягли на город. Там вона і лишилася.

Голова колгоспу Кириченко Роман організував “майдан” у хаті розкуркуленого Кириченка Левка, куди приходили діти, в яких батьки померли або були знесилені. Нас там годували. Так ми змогли вижити.

Кириченка Романа репресували за спалену колгоспну скирту. Так і не відомо, де він загинув. У селі ще жива його дочка.

Ляшенко Марія Іванівна

1924 р.н., жителька с. Владиславка

(записала 2008 р. Зюменко Л.С.,

голова Владиславської с/р)

Я в сім'ї була єдиною дитиною. На той час мені було 8 років, я ходила до школи. Пам'ятаю, як біля школи хлопчик родом із Гулів їв калачики. Наївся та там і помер.

Наша хата була побудована на місці панської кошари, і саме тут гарно родила картопля. Картоплю роздавали всім родичам.

У матері були золоті сережки, срібні карбованці, і батько здав їх у Богуслав на „трукціон”. Йому за це дали 20 фунтів борошна і 1 фунт цукру. Мішок борошна ми закопали в ямі, прикидали дошками і землею, а зверху накидали хвостиків з буряків. На той час нас вважали бідняками, тому обшуку в нас не було. Потім батько забрав з дому весь чорний одяг, повіз на Кубань і виміняв на півмішка цукру і півмішка кукурудзяного борошна.

Материну сестру вигнали з власної хати разом з двома дітьми (дочкою і сином). Батьки забрали їх до нашої хати, і ми стали жити разом. Мати із своєю сестрою працювали у колгоспі, де кожного дня отримували по коряку баланди (дерть, заколочена з гичкою). Свою долю харчів мати віддавала сестриному хлопчикові. Сестра свій пайок з'їдала сама. Ми не їли вдосталь, але й не голодували. У нас була корова, і мати через два дні на третій ходила до поїзда і в кондуктора молоко міняла на хліб. Так і виживали.

Людей у Владиславці мерло мало. У крупозаводі давали просяну лупу, яку люди запарювали і їли. Доки працював завод, люди з інших найближчих сіл (Юхни, Яхни, Микитяни) теж ходили по лупу. Завдяки тому, що в нас у сім'ї було невелике господарство, а в селі завод та колгосп, вся наша сім'я вижила в ті тяжкі роки.

Кириченко Павло Андрійович

1914 р.н., житель с. Владиславка

(записала Зюменко Л.С., голова Владиславської с/р)

У сім'ї Кириченків було 8 дітей, батько і мати. Голодомор пережили всі. Їх врятував від смерті крупозавод. Жителям села видавали просяну лупу, з якої вони пекли хліб, завдяки чому і виживали.

Пізніше Павла Андрійовича прийняли на роботу на залізницю. За день отримував 800 г хліба. Його він ділив на три частини: одну з'їдав, другу ніс додому, а третю продавав. Були й зовсім скрутні часи, коли їли все, що знаходили: листя, кору дерев, траву.

Випадків людоїдства в селі не було. А в Пустовітах була сім'я, яка заманювала дітей і їла їх. Чоловік з Пустовіт продавав на базарі людське м'ясо, за що його посадили до тюрми.

У роки голодомору в селі не було чути ні пташиного співу, ні собачого гавкання, й жаби в ставку не квакали – їх люди з'їдали.

Мертвих возами звозили до ями, а бувало, що людину кидали туди напівживу. Ями закидали трупами майже доверху.

На прощання Павло Андрійович сказав: “Діти, я вам одного бажаю – щоб ви такого горя ніколи не бачили”.